

LA CIUTAT MEDIEVAL

1. La recuperació de la vida urbana

- A partir de finals del segle XI es va produir a Europa occidental l'**increment de la productivitat agrària**, motivat pel cessament de les grans invasions i de les guerres senyorials i pels avenços en les tècniques agrícoles.
 - Les principals **innovacions** tècniques van ser:
 - Nous **mètodes** de cultiu: rotació triennial, ús de fems com a adob, etc.
 - Nous **instruments** agrícoles: arada normanda, collera i ferradures per millorar la força animal, i molins d'aigua o de vent per moldre el gra.
 - L'increment de la productivitat agrícola va comportar:
 - L'**augment de la població**: Europa va passar de tenir 45 milions d'habitants al segle XII a tenir-ne uns 75 milions al segle XIV.
 - L'**emigració de pagesos** cap a noves zones rurals en busca de noves terres de cultiu, o cap a les ciutats, on podien gaudir de més llibertat personal.
 - El **desenvolupament del comerç**: com que l'agricultura produïa més, els pagesos podien vendre els excedents o intercanviar-los per productes artesanals en mercats locals, i això va afavorir la revitalització o l'aparició de les **ciutats**.
-

Les ciutats medievals

- Les ciutats se situaven en **llocs estratègics** (a prop de vies de comunicacions, de bones terres per a poder abastir-se, etc.)
 - S'envoltaven de **muralles** i s'estructuraven en **barris** segons l'origen dels seus habitants (calls, moreries) o per gremis. Els **carrers** eren estrets, tortuosos i bruts perquè no hi havia clavegueram i la higiene era molt deficient.
 - A més d'**habitatges**, construïts de fusta, hi havia hospitals, escoles, l'ajuntament, edificis religiosos, etc.
-

2. El desenvolupament econòmic de la ciutat

- La ciutat medieval va ser un **centre de producció** d'objectes manufacturats. Els artesans d'un mateix ofici (assaonadors, argenters, teixidors, etc.) s'agrupaven en carrers que rebien el nom de la seva activitat.
 - El treball artesanal s'organitzava en **tallers**, propietat d'un mestre artesà; el taller i l'habitatge solien estar junts. Els artesans s'agrupaven en **gremis** per protegir-se de la competència i controlar la producció: fixaven les categories (aprenents, oficials i mestres), establien normes i controlaven la qualitat i el preu dels productes.
 - Les ciutats eren llocs de **mercat** habitual. També van sorgir les **fires**, que eren grans mercats celebrats cada cert temps. Per articular el comerç interior van aparèixer **noves rutes terrestres** entre ciutats.
 - El **comerç a llarga distància** s'efectuava per mar:
 - La ruta del Mediterrani unia Occident amb Orient.
 - La ruta de l'Atlàntic i del Bàltic unia els ports de la Península Ibèrica amb els del Nord d'Europa.
-

3. La societat urbana

- El creixement de les ciutats va formar un nou grup social no privilegiat: la **burgèsia**. Es dedicava al treball artesanal i al comerç i no depenia de cap senyor feudal.
 - L'origen de la riquesa dels burgesos eren els diners, no la terra. Es distingia entre:
 - **Alta burgesia**: en formaven part els grans comerciants i els banquers.
 - **Petita burgesia**: la constituïen els mestres artesans i els petits comerciants.
 - A les ciutats hi vivien **altres grups socials**: els nobles, eclesiàstics i gent humil, a més de minories com els jueus.
 - El **govern** de les ciutats l'exercien els **magistrats**, que vetllaven per les finances, l'ordre i la justícia, i estaven dirigits per un **alcalde**. Amb el temps, el govern va quedar en mans dels més rics: el **patriciat urbà**.
 - A partir del segle XII va sorgir un desig més gran de coneixement entre la burgesia i alguns nobles, i es van desenvolupar a les ciutats les **escoles** i les **universitats**.
-

4. La consolidació de les monarquies

- Des del segle XII, els **reis es van recolzar en la burgesia**, que necessitava llibertat personal i seguretat en les seves activitats comercials, per imposar la seva autoritat sobre la noblesa i garantir l'estabilitat del regne. Per això:
 - Els reis van concedir a les ciutats **cartes de privilegis**, que feien lliures els seus habitants i atorgaven monopolis comercials i permisos per obrir mercats.
 - Els burgesos concedien als reis **recursos econòmics** per armar els seus exèrcits i enfrontar-se als nobles.
 - Els monarques van voler reconèixer la importància de la burgesia acceptant que fos present a les reunions de les **Corts o Parlaments**. Allà els representants burgesos plantejaven les seves peticions al rei a canvi de concedir-li diners.
 - L'esforç d'algunes monarquies europees per consolidar el poder i establir fronteres clares entre els diferents regnes va causar conflictes greus, com la **Guerra dels Cent Anys** (1337- 1453) entre Anglaterra i França.
-

5. La crisi de la Baixa Edat Mitjana (segles XIV i XV)

- A principis del segle XIV, Europa va patir una **crisi agrària** (successió de males collites) causades per un clima desfavorable i pel cultiu de terres de mala qualitat. La conseqüència va ser l'extensió de la **fam** per tot el continent europeu.
 - A més, les **lluites entre senyors feudals** van augmentar considerablement, i el 1347 la **Pesta Negra** va assolir Europa i va provocar una gran mortaldat.
 - Aquests fets van fer **disminuir la població**: la mà d'obra es va reduir i moltes terres es van abandonar. Per a compensar-ho, els senyors van augmentar els impostos (**mals usos**), cosa que encara va empitjorar més la vida dels pagesos, i es van originar **revoltes antisenyorials**.
 - A les ciutats la mortaldat va ser encara més elevada i es van reduir enormement les activitats econòmiques. La misèria era generalitzada i per això també es van produir **enfrontaments**, contra el patriciat urbà i contra els jueus (pogroms).
-

6. L'art gòtic. L'arquitectura

- El **Gòtic**, que va tenir l'origen a França, es va estendre per l'Europa occidental durant el **segle XIII**. Era un estil essencialment **urbà**:
 - Havia sorgit gràcies al creixement de les ciutats i a l'impuls de la burgesia i de l'Església.
 - Les ciutats van fer necessària la construcció de **nous edificis civils** (palaus, ajuntaments, llotges, etc.) i de **catedrals**, per demostrar el poder econòmic de les ciutats i la religiositat dels seus habitants.
 - Es van utilitzar noves tècniques constructives que van permetre aixecar **edificis més alts i lluminosos**; eren l'**arc ogival o apuntat** i la **volta de creueria**, que descarregaven el pes sobre columnes, arcbotants i contraforts exteriors, cosa que permetia més alçada i obrir grans finestres.
 - Els edificis es decoraven amb **pinacles, fletxes, portalades** ornamentades amb escultures, **vitralls i rosasses**.
-

7. L'escultura i la pintura gòtiques

- Inicialment, l'escultura gòtica es va utilitzar per **decorar els edificis** (façanes, timpans, arquivoltes...) Però des del segle XIV es va independitzar de l'arquitectura: així van sorgir els retaules, els sepulcres i les imatges exemptes.
 - L'escultura gòtica intenta ser **realista**: dona més expressivitat i detall als rostres, té la voluntat de mostrar volum i moviment i de donar un sentit narratiu a les figures, que es relacionen entre sí.
 - Com que les esglésies gòtiques havien reduït l'extensió dels murs, es van deixar de fer pintures al fresc i es va generalitzar la pintura sobre fusta (**taules i retaules** per ser col·locats al darrera dels altars) i sobre vitralls.
 - La pintura gòtica, de temàtica bàsicament religiosa, també provava de ser **realista**: utilitzava unes proporcions més naturals i l'expressivitat en els rostres. Els fons daurats es van anar substituint per paisatges.
-